

Istanos Nahiyesi'nin Korkudili Kazası'na Dönüştürülmesi

Istanos Township' Becoming Korkudili District

Fahrettin TIZLAK*

Öz: Bu makale Istanos nahiyesinin resmi statüsünün değişme sürecini konu edinmektedir. Osmanlı idari teşkilatlanmasında nahiye, kazalardan sonra gelen ve daha çok tımar sisteminin uygulandığı ve kaza kadılarının tayin etmiş olduğu naiplerin bulunduğu bir birim olarak bilinmektedir. Istanos da neredeyse bütün bir Osmanlı tarihi boyunca Teke sancağı merkez kazası olan Antalya'ya bağlı bir nahiye olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru özellikle yöre halkının Antalya'ya gidip gelmelerinin zorluğundan bahisle başlatılmış oldukları girişimler ile Konya valilerinin devlet işlerinin daha da kolay yürütülmesi adına ortaya attıkları gerekçelerle Istanos'un kazaya dönüştürülmesi süreci başlatılmıştır. Fakat bu sürecin tamamlanması uzun yıllar almış ve Istanos nahiyesi önce 1914 yılında geçici olmak kaydıyla 1917 yılında da kanuni işlemlerin tamamlanması ile kalıcı olarak kaza haline getirilmiştir. Aynı tarihlerde adı geçen nahiyenin adı da Şehzade Korkut'un (1467-1513) adına izafeten Korkudili olarak değiştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Nahiye, Istanos, Teke Sancağı, Korkudili, kaza

Abstract: This article addresses the reasons and the course of the change in official status of the township of Istanos. A township within the Ottoman administrative system was known to be a settlement unit, following districts where mostly the 'manorial' system was applied, and it had heads assigned by the district kadis. Istanos has existed as a township of Antalya, the central district of the Teke Sanjak, throughout almost the entire course of Ottoman history. However, its change in status to the district of Istanos was a process launched towards the end of the 19th century, through the efforts of the local community, who experienced difficulties in travelling to Antalya, together with the reasons that were put forward by the Governors of Konya for the easier execution of state affairs. Nonetheless, this process took many years to come to completion. Firstly, the Istanos township was temporarily turned into a district in 1914, and then permanently, following the completion of the legal process in 1917. The name of the township recorded in this same period was changed from Istanos to Korkudili, the new name referring to Şehzade (Prince) Korkut (1467-1513).

Keywords: Township, Istanos, Teke sanjak, Korkudili, district

Giriş

Osmanlı idari teşkilatlanmasında temel birim olarak karşımıza sancaklar çıkmaktadır. Sancaklar bir veya birkaç kazadan oluşmaktadır. Kazalar ise, eskiden beri şehir veya kasaba halinde gelişmiş, siyasi, iktisadi sosyal ve kültürel açılarından merkez olup, nüfus açısından da kalabalık yerlerdi (Akdağ, 1977, 401). Kazaların başında halkın hükümetle ilişkilerini düzenlemek açısından yetkili olan kadı bulunurdu (Akdağ, 1977, 401).

* Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ftizlak@akdeniz.edu.tr

Osmanlı Devleti'nde idarî bakımdan bir sancak beyinin yönetiminde bulunan sancaklar ile bir kadının yetki sahasında olan kazalar, idarî ve coğrafî açıdan içinde muhtelif sayıda köy, mezra ve aşiret gruplarının bulunduğu bölgelere taksim edilmiş ve bu bölgeler genelde nahiyeler olarak adlandırılmıştır. Nahiyeler, esas itibarıyla tımar sistemi çerçevesinde ortaya çıkan ve coğrafî bir bütünlük gösteren bölgelerdir. Bu bakımdan nahiyeler ve kaza birimleri, biri askerî, diğeri hukukî anlamda birbirini tamamlayıcı özellik göstermiştir. Osmanlı döneminde değişik şekillerde görülen nahiyeler tabirinin ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemektedir. Bu tabirin XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı taşra teşkilâtında sık sık kullanılmaya başlaması, daha önceki dönemlerde de kullanıldığının bir işareti olmalıdır (Şahin, 2006, 306). Bu bağlamda Osmanlı kaynaklarında nahiyeler, daha çok tımar sisteminin uygulandığı bir bölgenin adı ve kaza kadılarının tayin etmiş olduğu naipin bulunduğu yer anlamında kullanılmıştır (Saydam, 1999, 133).

XVII ve XVIII. yüzyıllarda nahiyeler, tımar sisteminin önemini kaybetmeye başlamasıyla kazaların alt birimi olarak ön plana çıkmıştır. Tanzimat'tan sonra yapılan idarî düzenlemelerde de bu özelliği belirgin hale gelmiştir. Nitekim 1864 tarihli Vilâyet Nizamnâmesi'nde nahiyeler, *"birkaç köyün toplanmasıyla meydana gelen ve kazalara ilhak edilerek idare edilen yerler"* şeklinde tanımlanmıştır. Nahiyelerin idarî bir birim şeklinde daha etraflı bir biçimde düzenlenmesi 1871 yılında yayınlanan nizamnâme ile gerçekleşmiştir. Bu nizamnâmeyle nahiyeler dairelerine dâhil edilecek köy ve çiftliklerin birbirine yakın olması ve en az 500 erkek nüfusunun bulunması kuralı getirilmiştir (Şahin, 2006, 307).

Çalışmamıza konu olan ve günümüzde adı Korkuteli olan yerleşim birimi de, idari açıdan neredeyse bütün Osmanlı tarihi boyunca, Rumca ağıl ve mandıra manasına gelen ve burada eskiden beri var olan İstanoz isimli yerleşim yerinin adından galat olarak (Erten, 1940a, 48) İstanoz adıyla Teke sancağının merkezi Antalya'ya bağlı bir nahiyeler olarak varlığını sürdürmüştür.

Bu çalışmada, bahsi geçen İstanoz nahiyesinin adının Korkudili'ne dönüştürülmesi ve aynı zamanda idari açıdan da kaza haline getirilişi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer alan belgeler ışığında ele alınmaya çalışılacaktır.

Hemen belirtelim ki İstanoz adının Korkudili'ne dönüştürülmesi konusunda bugüne kadar değişik görüşler ve tarihler ortaya atılmıştır. Mesela bir çalışmada burasının adının yüzlerce yıldır İstanoz iken R. 1330 (M. 1914-1915) tarihinde vilayet encümeni tarafından Korkuteli'ne dönüştürüldüğünden bahsedilmiştir (Erten, 1940a, 48). Aynı çalışmada Beyazıt'ın oğlu Korkut'un Antalya valiliğinde bulunması, yazın ahalisiyle burada ikamet etmesi ve daha sonra bu kazada tutularak idam edilmesi, isim değişikliğine sebep olarak gösterilmiştir (Erten, 1940-a, 48). Bir başka çalışmada ise, *"...Tekeoğulları ve Osmanlı'nın ilk döneminde Korkuteli'nin adı, Roma dönemindeki İstanoz ifadesinden değiştirilerek, "İstanoz" şeklinde söylenmiştir..."* (Çaycı, 2004, 108) denilmektedir. Bu söyleyiş tarzının, belki de, Bizans dönemindeki *"Stena"* veya *"Stenez"* (sıkışık, dar) kelimesiyle bağlantılı olarak Türkler tarafından *"İstanoz"*a dönüştürüldüğü düşünülebilir şeklinde muğlak bir değerlendirmenin de yapılmış olduğu bu çalışmada, Türklerin bu tanımlamayı 1915'e kadar sürdürdükleri, aynı tarihte alınan bir kararla Şehzade Mehmed Korkud'un adını yaşatabilmek için *"Korkuteli"* şekliyle yeniden düzenledikleri de belirtilerek (Çaycı, 2004, 108), isim değişikliğine açıklama getirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda bir başka çalışmada ise; isim değişikliğine değinilmeden Korkudili kazasının kuruluşu konusunda 4 Mayıs 1914 tarihi verilmiştir (Güçlü, 1997, 290). Konu ile ilgili olarak Korkuteli Belediyesi'nin resmi internet sitesinde de; *"...İstanoz adıyla anılan ve Tekeoğullarının merkezlerinden olan yerleşme, daha sonra Hamidoğullarının yönetimine girdi. 16. yüzyılda da Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katıldı ve İstanoz adıyla anılmaya başlandı. Teke sancağına bağlı olan İstanoz"*

II. Beyazid'in (Yıldırım Beyazıt) oğlu Korkud'un... burada sancak beyliği yapmasından dolayı zamanla Korkudili veya Korkudeli olarak anıldı. 1879'da Nahiye olan yerleşme 1915'te Korkuteli ismiyle İlçe ve Belediye yapıldı..." (erişim tarihi: 15.05.2014, <http://www.korkuteli.bel.tr/v1/sayfa-31-Tarihce>) şeklinde içerisinde bir takım hataları barındıran bir açıklama yer almaktadır.

Görüldüğü üzere Korkuteli'nin eski adı olan Istanos'un değiştirilmesi ve değişikliğin yapıldığı tarih hakkında bugüne kadar yapılan çalışmalarda farklı tarihler verildiği gibi, aynı isimle anılan nahiyenin hangi gerekçelerle kaza yapıldığı konusunda ise neredeyse hiç açıklama yapılmadan yüzeysel bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Hatta yeni kurulan kazanın adı kaynaklarda Korkudili şeklinde yer alırken, belirtilen çalışmalarda Korkuteli olarak zikredilmiştir. Bütün bu nedenlerden dolayı çalışmamızda Istanos nahiyesinin kaza haline dönüştürülmesinin gerekçeleri de tarihsel süreç çerçevesinde ele alınmaya çalışılacaktır.

Istanos Nahiyesi'nin Korkudili Kazası Haline Getirilmesi

Istanos nahiyesinin kaza haline dönüştürülmesi konusunda ilk teşebbüsler, XIX. yüzyılın sonlarına doğru gündeme getirilmeye başlanmıştır. Şimdiki bilgilerimize göre bu konuda ilk adım, 1893 yılında Istanos nahiyesinin bağlı bulunduğu Konya vilayeti tarafından atılmıştır. Adı geçen valilik, 16 Ağustos 1893 tarihli bir mazbata ile Istanos nahiyesinin bir an önce kazaya dönüştürülmesini merkezi yönetime teklif etmiştir. Teklifinde de bunun için aşağıda yer alan gerekçeleri ileri sürmüştür.

1. Kafkasya'dan göç edip de Istanos bölgesine yerleştirilen muhacirlerin gelip gitmelerinde yaşanmakta olan sıkıntıların giderilmesi. Çünkü o sıralarda Istanos'da Kafkasya göçmenleri için oluşturulan köyler vardır ve bu köyler halkı ile buralardaki yerli halk arasında çözümü zor olan anlaşmazlıklar yaşanmaktadır.
2. Bölgeden toplanması gereken ağnam vergisi başta olmak üzere diğer vergilerin vaktinde tahsil edilmesinde de güçlükler söz konusudur.
3. Bölgede çeşitli suçlar işlendiğinde suçlular hakkında kanuni takibatın yapılması zor olmaktadır. Dolayısıyla adli işlerin düzene sokulması açısından burasının kaza haline getirilmesi gerekmektedir.
4. Asayişin ve güvenliğin sağlanabilmesi ile halkın işlerinin kolaylaştırılması adına da Istanos'un kaza yapılması uygun olacaktır.

Gerçekten de o yıllarda Istanos'a bağlı bazı yerlere Kafkasya göçmenleri yerleştirilmiştir. Mesela Ballica mevki veya Ballica Çiftliği (Gönüllü, 2009; Taşbaş, 2014) ile Yeleme köyü (Taşbaş, 2014) bu yerlerdendir. Teklif yazısında da belirtildiği gibi, Yeleme köyüne yerleştirilen ve genellikle Çerkes kökenli olan bu göçmenler ile yerli ahali arasında problemler yaşanmıştır. Mesela adı geçen köye yerleştirilen göçmenlerden bazıları komşu Varsak köylülerine saldırdıkları gibi, izinsiz ettikleri tütünlerinin sökülmesini isteyen Reji idaresinin görevlilerine de karşı koymuşlardır (Taşbaş, 2014, 364-365).

Söz konusu mazbatada Istanos'un kaza haline getirilmesi konusunda belirtilen gerekçeler zikredildikten sonra Teke sancağı dâhilinde bulunan başta Istanos, Millu ve Kızılkaya nahiyelerinin ve nahiye müdürlüklerinin kaldırılarak bunların yerine Korkudili kazasının kurulması önerilmiştir. Bu öneride Istanos'un her açıdan kaza olma kabiliyet ve yeteneğinin olduğu belirtilerek, bunun için gerekli olan mali kaynağın bulunduğuna işaret edilmiş ve bu bağlamda yeni oluşturulacak kazada görev alacak memurların maaşlarına bütçede karşılık bulunduğu dile getirilmiştir (BOA DH MKT 2063-69).

Dâhiliye Nezareti söz konusu mazbatada yer alan ve kendisine ulaştırılan teklifi ekleri ile birlikte sadaret makamına 4 Eylül 1893 tarihli bir yazı ile iletmiştir (BOA DH. MKT.130-26).

Merkezi yönetime iletilen bu teklifi ve gerekçelerini destekleyici mahiyette olmak üzere Teke sancağı mutasarrıfı da aynı günlerde Konya valiliğine bir telgraf göndermiş ve bu telgraf da aynı şekilde merkezi yönetime ulaştırılmıştır (BOA DH MKT 2063-69).

Bu yazışmaları dikkate alan merkezi yönetim, konuyu hemen ilgili birimlere incelenmek üzere havale etmiştir. Bu bağlamda Şura-yı Devlet tarafından yaptırılan incelemelerin neticesinde söz konusu teklifin ve gerekçelerinin uygun olduğu belirtilmiştir (BOA DH. MKT.130-26). Ancak Şura-yı Devlet'ten gelen bu olumlu raporun aksine Seraskerlik makamından olumsuz görüş beyan edilmiştir. Adı geçen kurum, 13 Mayıs 1894 tarihli bir yazı ile Istanos nahiyесinin kaza merkezi olarak belirlenmesinde “muamelat-ı redif-i askeriye” açısından mahzurlar görmüş ve askeri işlemlerin daha kolay yürütülebilmesi için coğrafi yönden orta noktada bulunan Bucak nahiyесinin kazaya dönüştürülmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir. Böyle bir durumda da adı geçen nahiyenin merkezi olan Bademağacı'nın kaza merkezi yapılmasını teklif etmiştir. Bunun üzerine merkezi yönetim Konya vilayetinden bu konuda görüş istemiştir (ŞD. 1722-9). 3 Şubat 1895 tarihinde Konya Vilayeti Meclis-i İdaresi'nde mesele görüşülmüş ve merkezi yönetime aşağıdaki hususları içeren bir cevap verilmiştir. Bu cevapta ilk önce Bucak nahiyесinin merkezi olan Bademağacı'nın sadece 7 mahalle, 2 köy ve 736 haneden ibaret olduğuna değinilerek etrafında köy denilecek başka yerleşim yerinin olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla burasının ne kaza merkezi olmaya ve ne de gelişmeye müsait olmadığına değinilmiştir. Buna karşın Istanos'un 57 köy ve mahallesi ile 3154 hanesinin olduğu belirtilerek, her türlü gelişmeye müsait, suyunun ve havasının gayet latif, camilerinin şirin, dükkânlarının muntazam güzel bir kasaba olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu özellikleri ile de Antalya ahalisinin sayfiye yeri olduğu belirtilmiştir. Söz konusu cevabi metinde, belirtilen özelliklerinden dolayı Istanos'un kaza merkezi olarak kabul edilmeyi hak ettiği de belirtildikten sonra, Seraskerlik makamının çekincesine cevap olarak da; askeri işlemlerin gerek Antalya ve gerekse Istanos vasıtası ile daha kolay yürütülebileceği ve ikmal edilebileceği belirtilerek Istanos'un kaza merkezi olmasının mahzuru olmadığı açıklaması yapılmıştır (ŞD 1722-9).

Bu arada konu ile ilgili olarak aynı günlerde merkezi yönetime hitaben yeni istek yazıları gönderilmiştir. Mesela bunlardan birinde Teke sancağına bağlı dağınık vaziyette 7 tane nahiyenin bulunduğu, bunların sancak merkezine uzak olduğu, bu yüzden de adı geçen sancaktan tahsil edilmesi gereken ağnam resminin ve diğer tekâlif-i miriyenin toplanmasında sıkıntıların yaşanmakta olduğu belirtilerek, bunların giderilmesi adına söz konusu nahiyе müdürlüklerinin kaldırılarak Istanos namı altında yeni bir kazanın oluşturulması dile getirilmiştir (2 Şubat 1895 tarihli olan bu istek yazısı için bkz. BOA DH. MKT.130-26; ŞD 1722-9).

Yeni kaza merkezi olarak Korkudili'nin önerilmediği bu yazılar üzerine ne tür işlemlerin yapıldığını şimdilik bilemiyoruz. Bilinen bir şey varsa o da; meselenin en azından bir süreliğine de olsa rafa kaldırılmış olduğu veya işlemlerin uzun yıllar almış olmasıdır. Çünkü yapmış olduğumuz araştırmalar esnasında 1903 yılına kadar konu ile ilgili olarak işlem yapıldığına dair şimdilik bir kayıt bulunamamıştır. Belirtilen tarihte mesele yeniden gündeme getirilmiştir. Nitekim Şura-yı Devlet'e bağlı Tesri-i Muamelat ve Islahat Komisyonu'nun 8 Ekim 1903 tarihli bir raporu konumuzla ilgilidir. Bu raporda ilk önce Korkudili kazasının kurulmasının askeri, mülki ve adli açılardan oldukça önemli olduğu vurgusu yapılmış ve ardından öncekilere ilave olarak oldukça önemli bir gerekçe daha ileri sürülmüştür. Buna göre, Korkudili kazasının kurulmasına esas teşkil edecek olan Istanos, Millu, Kızılkaya ve Bucak nahiyelerinde bol miktarda aşiret bulunmaktadır. Bu aşiretler ise söz konusu nahiyelerdeki ormanlık ve boş alanlarda dolaşmaktadırlar ve ormanları tahrip etmektedirler. Bu nedenle söz konusu aşiretlerin denetim altına alınması ve ormanların aşiret mensupları tarafından tahrip edilmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Bu ise Istanos'un kazaya dönüştürülmesi ile yani Korkudili kazasının kurulması ile sağlanabilecektir (BEO. 2388-179071).

Belirtilen raporda işaret edilen nedenlerden dolayı oluşturulması gereken Korkudili kazasının merkezinin neresi olacağına da değinilmiş ve bu konuda Istanos nahiyesinin merkezi olan Kışla köyü gösterilmiştir (BEO. 2388-179071).

Sadaret makamına ulaştırılan bu rapor, Konya valiliğinin yapmış olduğu yeni bir istek üzerine devletin ilgili birimlerinin (Seraskerlik, Makam-ı Meşihat, Maliye Nezareti, Adliye Nezareti) oluru alınarak hazırlanmış ama bu sefer de yeni oluşturulacak kaza idaresinde ortaya çıkacak bazı masrafların nereden ve nasıl karşılanacağı problemi ortaya çıkmıştır. Çünkü Konya vilayetinin konu ile ilgili olarak yapmış olduğu ilk teklifinde de belirtildiği üzere, yeni kazanın oluşması ile birlikte burada çalışacak mülkiye memurlarının maaşlarının, ortadan kaldırılacak olan Istanos, Millü, Kızılkaya ve Bucak nahiyelerinin tahsisat-ı kadîmesinin buraya tahsis edilmesi ile karşılanması düşünülmüştür. Ama yapılan hesaplamalarda bu şekilde sağlanacak miktarın diğer daire memurlarının maaşı olan 32926 kuruş tutarındaki harcamaları karşılamayacağı anlaşılmıştır. Bu nedenle Sadaret makamı tarafından Konya valiliğine 6 Ağustos 1904 tarihinde durum iletilmiş ve Korkudili kazasının kurulması işlemlerinin söz konusu meblağın bütçeye konulacağı zamana kadar şimdilik kaydı ile askıya alındığı belirtilmiştir (BOA DH. TMİKS. 41-45; BEO. 2388-179071). Dolayısıyla Korkudili kazasının kurulması faaliyetleri şimdi de mali sıkıntı nedeniyle ertelenmiştir.

Bu arada yaşanan gelişmelerden yöre halkı haberdar olmuş ve nahiyelerinin kazaya dönüşmesini dört gözle bekler olmuştur. Öyle ki meselenin bu şekilde geciktirilmesinden bazı insanlar huzursuz olmaya başlamıştır. Çünkü Istanos nahiyesi halkı, nahiyelerinin yeni oluşturulacak kazaya merkez olacağı düşüncesi ile heyecana kapılmış ve yeniden bir hükümet konağı inşa ettirmiştir. Bundan başka, Istanos'u Antalya'ya bağlayan şose yolun yapımı da tamamlanmıştır. Fakat bir türlü yeni kazanın kurulması gerçekleştirilememiştir. Bunun üzerine günümüzde Korkuteli'nin bir köyü olan Çıvgalar köyü eşrafından iki kişi, 5 Ağustos 1906 tarihinde köylülerinin adına Burdur Postahanesi'nden doğrudan sadaret makamına bir telgraf çekerek bu konudaki düşüncelerini ve sıkıntılarını iletmışlerdir. Onlar, çektikleri telgrafta resmi işleri için köylerinden Istanos'un bağlı olduğu Antalya merkez kazaya gidip gelmelerinin zorluğundan bahsetmişlerdir. Çünkü köyleri ile Antalya arası o günün ölçülerine göre 20 saatlik bir mesafedir. Bu mesafe bir insanın bir saatte ortalama olarak 4 kilometre yol alacağı düşünülürse yaklaşık 80 kilometrelik bir uzaklığa tekabül etmektedir. Dolayısıyla onlar, çektikleri telgrafta haklı olarak herhangi bir resmi iş için Antalya'ya gidip gelmelerinin zorluğuna değindikten sonra, Istanos'un kazaya dönüştürülmesi ile askeri alanda da devletin önemli kolaylıklarla karşılaşacağını belirtmişlerdir. Sadaret makamı, bu telgrafi gereğinin mütalaa edilerek cevabının bildirilmesi isteği ile 19 Ağustos 1904 tarihinde Konya valiliğine göndermiştir (BOA DH. TMİKS 55-21).

Bu konuda Konya'dan İstanbul'a ne cevap verildiği meçhuldür. Muhtemelen ekonomik sıkıntı nedeniyle bütçeye gerekli meblağı eklemekte zorlanan merkezi yönetim, Istanos'un kazaya dönüştürülmesi konusunu bir türlü sonuçlandıramamaktadır. Bu nedenle yöre halkı bu sefer daha geniş katılımlı olarak merkezi yönetime isteklerini ve rahatsızlıklarını iletmeye başlamıştır. Nitekim 1905 yılına gelindiğinde nahiyelerinin coğrafi açıdan çok geniş ve nüfusunun da kalabalık olması ile kaza merkezi olan Antalya'ya gidip gelmelerinin zorluğundan bahisle bazı köy muhtarları ve ahali adına bazı kişiler tarafından merkezi yönetime yeniden arzuhaller gönderilmeye başlanmıştır. Ancak merkezi yönetim, 26 Nisan 1905 tarihli bir yazı ile bu sefer de Konya valiliğini bu şekilde ahali adına muhtarlar tarafından arzuhallerin yazılmasının uygun olmayacağı konusunda uyarma yoluna gitmiştir (BOA DH.MKT 950-18). Bu da akıllara adı

geçen nahiyenin kazaya dönüştürülmesinde özellikle mali sıkıntılar yaşamakta olan merkezi yönetimin bir oyalama taktiği mi uyguladığı sorusunu getirmektedir.

Konya valiliğine bu uyarıları yapan merkezi yönetim, aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen gerek resmi anlamda Konya vilayetinden gelen istekler ve gerekse ahalinin yapmış olduğu başvurular hakkında bir türlü üzerine düşen görevi yapmamıştır. Öyle ki 1909 yılına gelindiğinde bile mesele hala sürüncemede kalmış görünmektedir. Bu nedenle belirtilen tarihte İstanos halkı adına önceki uyarılara veya savsaklamalara rağmen İstanbul'a yeniden arzuhaller gönderilmeye başlanmıştır. Ama merkezi yönetim bu sefer de gelen telgrafları incelenmek üzere Konya valiliğine gönderme yolunu tercih etmiştir. Nitekim İstanos ahalisinden çeşitli kişilerin imzası ile 19 Nisan 1909 tarihinde İstanbul'a gönderilen bir arzuhal bu şekilde Dâhiliye Nezareti tarafından tekrar Konya valiliğine gönderilmiş ve 6 Şubat 1910 tarihli Tebliğat-ı Umumiye hükümlerine göre ne yapılması gerektiğinin bildirilmesi istenilmiştir (BOA DH. MUI 67-12. Aynı günlerde benzer içerikli arzuhallerin yazıldığı ve bunlar hakkında da aynı işlemlerin yapılmasının istenildiği hakkında bk. BOA DH. MUI 67-21). Görünen o ki artık merkezi yönetim İstanos'un kazaya dönüştürülmesi yolunda taşradan gelen istek ve baskılardan bıkmış ve bunları yazanlar hakkında kanuni takibat yapma yolunu tercih etmeye başlamıştır.

Konya vilayetine gönderilen bu istek yazıları üzerine valilik tarafından ne tür işlemlerin yapılmış olduğu veya söz konusu yazıları ve telgrafları gönderenler hakkında nelerin yapıldığı meçhuldür. Ama merkezi yönetimin bu tavırları, İstanos'un kaza haline dönüştürülmesi hakkındaki işlemlerin ertelenmesi veyahut geciktirilmesi sonucunu doğurmuştur. Çünkü aradan birkaç yıl geçmesine rağmen bu konuda hiçbir işlem yapılmamıştır. Fakat 1914 yılına gelindiğinde bir takım hareketlilikler gözlenmeye başlamıştır. Nitekim aynı yılın ilk aylarından itibaren konu ile ilgili olarak bazı yazışmalar başlatılmıştır. Söz konusu yazışmalardan anlaşıldığı kadarıyla belirtilen süre içerisinde İstanos nahiyesinin yerine Korkudili kazasının kurulması konusunda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Dâhiliye Nezareti, müstakil liva haline getirilen Antalya sancağının 22000 kilometre kareyi aşan yüz ölçümü ile arazisinin büyük olması dolayısıyla (BOA MV. 235-5; BOA İ.MMS. 183-1332-C-20) merkez kaza ve buna bağlı olan nahiyelerinden başka, 4 kazası ve 10 nahiyesi ile idaresinin- bu arada başka bir kaynaktan biz o sıralarda Antalya sancağındaki nahiyeler toplamının 18 olduğunu öğreniyoruz BOA DH. İ. UM E-88/15- ve güvenliğinin sağlanmasının zorluğunu gündeme getirerek, bu konularda kolaylıklar sağlanabilmesi adına kendi bütçesinden sağlanan kaynak ile mevcutlara ilave olarak adı geçen sancak dâhilinde Korkudili, Finike ve Manavgat ismi ile üçüncü sınıftan olmak üzere üç yeni kaza teşkil olunması hakkında bir kanun layihası hazırlamış ve 3 Nisan 1914 tarihinde merkezi yönetime iletmiştir (BOA MV. 235-5). Dâhiliye Nezareti, Korkudili kazasının oluşumu için gerekli olan parayı R. 1330 (BOA M.1914-1915) senesi bütçesinin kaza faslından 66600 kuruş ve nevahi faslından kaza faslına naklettiği 237800 kuruş ile tedarik etmiştir (BOA İ.MMS. 183-1332-C-20). Bu da bize gösteriyor ki, merkezi yönetim, geçen süre zarfında İstanos'un kaza haline getirilmesi konusunda yaşadığı ekonomik sıkıntıyı aşabilmek adına kendince çare üretmiş ve öncekilerin aksine hızlı sayılabilecek adımlar atarak konuyu kanun teklifi hazırlama aşamasına getirmiştir.

Dâhiliye Nezareti'nin bu konu ile ilgili olarak hazırlamış olduğu kanun layihasının metni şu şekildedir: "*Birinci madde- Antalya sancağı teşkilat-ı mülkiyesi tadil ve mezkûr liva dâhilinde Korkudili ve Finike ve Manavgat namlarıyla müceddeden üç kaza teşkil olunmuştur. İkinci madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'iyü'l-icradır. Üçüncü madde- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye Nazırı memurdur*" (BOA MV. 235-5). Layihada bundan başka, Antalya sancağının mülki teşkilatının değiştirilmesi ile ilgili olan birinci madde doğrultusunda hazırlanmış

olan cetvele de yer verilmiş ve kanunlaşmasının beklenilmeden hemen yürürlüğe konulması Sadrazam ve Dâhiliye Nazırı tarafından teklif edilmiştir.

Kanun layihası, Meclis-i Umumî'nin toplantısında değerlendirilmiştir. Mecliste yapılan değerlendirme ve görüşmelerin ardından 3 Nisan 1914 tarihinde yasalaşmasının uygun olduğuna, ama bunun için geçecek sürenin beklenilmeden yürürlüğe konulmasına karar verilmiştir (BOA MV. 235-5; ayrıca bk: BOA DH.- İ.- UM- E-88/15; BOA İ.MMS 183- 1332- C-20).

Meclis-i Umumî'de yaşanan bu gelişmelerin ardından da 4 Mayıs 1914 tarihinde Antalya sancağının mutasarrıflığa dönüştürülmesi suretiyle mülki teşkilatının değiştirilerek, sancak dâhilinde yer alan Istanos nahiyesinin yerine Korkudili kazasının kurulmasını içeren padişah iradesi, aynı sancak içersinde Finike ve Manavgat kazalarının da teşkil edilmesini içerir şekilde yayınlanmıştır (DH.-İ.-UM E-88/15; Güçlü, 1997, 290-291). Böylece kanun layihasını değerlendiren Meclis-i Umumî'nin layihanın kanunlaşmasını beklemeden geçici olarak yürürlüğe konulması teklifi, padişah tarafından da kabul edilmiş oluyordu.

Bu şekilde geçici de olsa kaza haline getirilmiş olan Istanos nahiyesinin adının Korkudili olarak değiştirilmesinde ise Şehzade Korkut'un bu nahiyeye bağlı bir köyde yakalanması etkili olmuştur. Çünkü Yavuz Sultan Selim'in şehzadelere karşı başlattığı yok etme politikasından ürken Korkut, nedimlerinden Piyale Bey ile firar ettiğinde Teke vilayetine gelerek bir mağaraya sığınmış ve burada ona Osman Halife adında birisi iaş malzemesi getirmiştir. Piyale'nin çok değerli koşumları olan atını tedbirsiz bir şekilde Osman Halife adındaki bu kişiye vermesi ve onun da durumdan şüphelenmesi üzerine Şehzade Korkut burada yakalanmıştır. Şehzade Korkut bundan sonra Bursa'ya götürülmüş ve orada öldürülmüştür. Bu olayda önemli rol oynayan Osman Halife'nin adı ise daha sonraları yaşadığı köye verilmiştir (Erten, 1338-1340, 72; 1940b, 97).

Buna göre yeni oluşturulan Korkudili kazasının mülki teşkilatı şu şekilde düzenlenmiştir: Bir kere bu kazanın Korkudili ve Kızılcadağ olmak üzere iki nahiyesinin olması kararlaştırılmıştır. Korkudili nahiyesinin merkezinin Kışla Köyü, Kızılcadağ nahiyesinin merkezi de Kızıl Aliler Köyü olacaktır. Bundan başka Korkudili nahiyesinin 31 ve Kızılcadağ nahiyesinin de 20 köyünün olması kararlaştırılmıştır. Konu ile ilgili olarak hazırlanan cetvel aşağıdaki gibidir:

Korkudili Kazası

1- Korkudili Nahiyesi

Nahiye Merkezi: Kışla Köyü	Karakuyu
Nahiyeye bağlı olan köyler:	Karataş
Akkilise	Karkın
Ali Fahreddin-i Sağır	Kemerağzı
Andiya	Kışla
Bayat	Kargalık
Belen	Köseler
Büyük Ali Fahreddin	Leylek
Çaykenarı	Sülekler
Çukurca	Taşkesiği
Dere	Yaka
Emir-i Ahur maa Söğüdü	Yazır maa Uyul(?)

Fığla	Yeleme
Garipçe	Yelten
Güzle	Zivind
Hanad(?)	Zivind Çerakesi
Karadeğin	

2- Kızılcadağ Nahiyesi

Nahiye Merkezi: Kızıl Aliler Köyü	İmecik
Nahiyyeye bağlı olan köyler:	Karabayır
Ali Fahreddin-i Sağır Yaylası	Karaman
Ali Fahreddin-i Kebir Yaylası	Kızıl Aliler
Avdan	Mamatlar
Bağçe Yaylası	Manay
Beğiş	Osman Halifeler
Çığlık	Sımandır
Duraliler	Yalınlı-i Sağır
Çıvgalar	Yalınlı-i Kebir (BOA DH.-İ.-UM. E-88/15, Güçlü, 1997, 297-298).
Çirkinoba	
İmamlı	

Yukarıda bahsedilen padişah iradesi üzerine gereğinin yapılması, ilgili birimlerden istenilmiştir. Bu vesile ile ilk olarak Antalya sancağı ve dolayısıyla Korkudili kazası dâhilinde yer alacak nahiyelerin hangi sınıftan olacağının bildirilmesi Konya vilayetinden istenilmiştir. Buna gelen 27 Mayıs 1914 tarihli cevapta yeni teşkilat gereğince merkez nahiyeden başka 18 nahiyesi olan Antalya'nın bu nahiyelerinin beşinin birinci, yedisinin ikinci, altısının üçüncü sınıftan olmasının uygun görüldüğü Teke sancağı mutasarrıflığı tarafından bildirilmiştir (BOA DH.-İ. UM. E-88/15). Ama söz konusu yazıda Korkudili kazası dâhilinde bulunacak nahiyelerin kaçınıcı sınıftan olacağı belirtilmemiştir.

Bunun ardından Korkudili'nden Meclis-i Umumi'ye aza seçimine sıra gelmiştir. Ancak burada da bazı problemler yaşanmış ve sonuçta 17 Eylül 1914 tarihli bir yazı ile İdare-i Umumiye-i Vilayet-i Kanuni'ye uygun olarak Meclis-i Umumi azasının seçiminin Korkudili'nde hemen yapılması şeklinde bir bilgilendirme yapılmıştır (DH. UMUM 61-32 26 L 1332). Böylece yeni oluşturulan diğer kazalarla birlikte Korkudili kazasından da merkezi meclise gönderilecek olan azaların seçiminin yapılmasının önu açılmıştır.

Bu işlemin ardından sıra, yeni oluşturulan Manavgat ve Finike kazaları ile birlikte Korkudili kazasının da birinci vukuat cetvellerinin hazırlanmasına gelmiş ve bu konuda merkezi yönetim, 11 Ağustos 1914 tarihli bir yazı ile Antalya nüfus müdürlüğünü uyarmış ve yeni oluşturulan kazaların köylerinin isimleri ile anasır üzerine yerli ve yabancı olarak nüfus miktarını ve bu kazaların hangi kazalardan alınan köylerle teşkil olunduğunun bildirilmesini istemiştir. Antalya nüfus müdürlüğü, istenilen cetvelleri hazırlayarak Sicil-i Nüfus Müdüriyeti'ne 18 Kasım 1914

tarihinde göndermiştir. Ancak bu cetvellerde söz konusu kazalarda yaşayan ahali nüfusunun yerli yabancı ve kadın erkek bağlamında ayrı ayrı gösterilmesi gerektiği halde bunun yapılmamış olması dolayısıyla Antalya nüfus müdürlüğünden 1 Aralık 1914 tarihinde yeni bir istekte bulunulmuştur (BOA DH. SN.THR 57-84). Bütün bunlara bakılırsa 1914-1915 yıllarında Istanos nahiyesinin Korkudili ismiyle kaza haline getirilmesi adına hızlı gelişmeler yaşanmıştır.

Korkudili Kazasının Kurulması Teklifinin Kanunlaşması

Bunlardan sonra ise geçici olarak yürürlüğe konulan kanun teklifinin yasalaştırılması sürecinin işletilmesine geçilmiştir. Bununla ilgili olarak Sadaret makamına 21 Şubat 1917 tarihinde Ayan Meclisi reisi imzası ile bir yazı gönderilmiştir. Bu yazının ekinde Antalya sancağı içerisinde Korkudili, Finike ve Manavgat ismi ile yeniden üç kaza oluşturulması hakkındaki kanun layihasına dair ayan heyeti tarafından kaleme alınan kararname ve üç yıl önce hazırlanmış olan ilgili kanun layihası yer almıştır. Söz konusu kararnamede öncelikli olarak konu ile ilgili yaşanan yasal süreç hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre; yukarıda da bahsedildiği üzere ilk önce Antalya sancağının mülki teşkilatının tadili ve adı geçen liva dâhilinde Finike, Korkudili ve Manavgat ismi ile yeniden üç adet kaza teşkil edilmesi hakkında hükümet tarafından 4 Mayıs 1914 tarihinde bir kanun layihası hazırlanmış ve geçici olarak hemen uygulamaya koyulmuştur. Bunun ardından, söz konusu kanun layihası daha sonra Meclis-i Mebusan tarafından tadil edilerek kabul edilmiş ve Ayan Meclisi'ne gönderilmiştir. Kanun layihası bu meclisin mülkiye ve maliye encümenlerince görüşülmüş ve Meclis-i Mebusan'da yapılan tadilat doğrultusunda 15 Şubat 1917 tarihinde kabul edilmiştir. Teklif bu şekilde kanunlaştığı için Kanun-ı Esasi'nin 30. Maddesi gereğince Ceride-i Resmîye'de yayınlanmak üzere 22 Şubat 1917 tarihinde gönderilmiştir (BOA DUİT. 57-40). Böylece Korkudili kazasının kurulması ile ilgili olarak üç yıl önce hazırlanan ve geçici olarak yürürlüğe konulan kanun teklifi belirtilen tarihte kanunlaşmıştır. Dolayısıyla daha önce konu ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada belirtildiği gibi (Güçlü, 1997, 290). Korkudili kazasının kuruluş tarihinin 4 Mayıs 1914 olmadığı, bu tarihin Korkudili kazasının kuruluşu anlamında hazırlanan kanun teklifinin yasalaşmasının beklenmeden geçici olarak yürürlüğe konulduğu tarih olduğu ortaya çıkmıştır.

Böylelikle başlangıçta hazırlanan ve geçici olarak yürürlüğe konulması istenilen kanun layihasının kabulü hakkında yayınlanan padişah iradesinin ardından konu ile ilgili yasal süreç daha sonraki yıllarda devam etmiş ve ancak 1917 yılının Şubat ayında tamamlanabilmiştir. Belirtilen ayın 22'sinde ilgili kanunun kabulü ile ilgili olarak padişahın iradesinin çıktığı, Talat Paşa tarafından 26 Şubat'ta Teke mutasarrıfına bir yazı ile duyurulmuştur. Aynı günlerde söz konusu kanunun devlet kanunları arasına alınması da Sultan Reşad, Sadrazam ve Dâhiliye Nazırı olan Talat Paşa tarafından irade edilmiştir. Yasalaşan kanun metni, verilen layiha teklifi ile aynıdır. Söz konusu kanun metni ve hakkında yapılması istenen işlemlerle ilgili hüküm şu şekildedir:

“Daire-i Sadaret

Kanun suretidir

Birinci Madde- Antalya sancağı teşkilat-ı mülkiyesi tadil ve mezkûr liva dâhilinde Korkudili ve Finike ve Manavgat namlarıyla müceddeden üç kaza teşkil olunmuştur.

İkinci madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'iyü'l-icradır.

Üçüncü madde- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye Nazırı memurdur.

29 Rebiyü'l-ahir 1335- (M. 22 Şubat 1917)

Mehmed Reşad - Sadrazam ve Dâhiliye Nazırı Mehmed Tal'at

Aslına mutabıkdır

Beylikci-i name-i sa'adet"(BOA DH.İ.UM. E-107/2).

Sonuç

Osmanlı hâkimiyetine girdiği andan itibaren bölgedeki eski yerleşim birimi İsinde'ya izafeten İstanos diye anılmaya devam eden ve idari açıdan uzunca bir süre Anadolu eyaletine ardından da Konya vilayeti Teke sancağı merkez kazası Antalya'ya bağlı bir nahiye olan yerleşim yerinin 1893 tarihinden itibaren çeşitli gerekçelerle kaza haline dönüştürülmesi istekleri gündeme getirilmeye başlanmıştır. Bunda İstanos'un Antalya'ya uzaklığı ve dolayısıyla yöre halkının devletle olan ilişkilerini daha kolay ve seri olarak sağlama istekleri etkili olmuştur. Ama bu konudaki girişimler ilk önce askeri makamların öne sürdüğü sebeplerle ertelemeye maruz kalırken, daha sonra ekonomik sıkıntılar nedeniyle geciktirilmiştir. Bu esnada İstanos nahiyesi kaza olma hakkını yine askeri makamların önerisi ile Bademağacı nahiyesine kaptırma riskini de yaşamıştır. Ama bölge halkının ısrarları üzerine merkezi yönetim, yapılan tekliflerin kanunlaşmasını beklemeden 4 Mayıs 1914 tarihinde İstanos nahiyesinin geçici olarak Korkudili ismi ile kaza haline dönüştürülmesini kabul etmiştir. 22 Şubat 1917 tarihinde de ilgili yasanın çıkması ile bu işlem kalıcı hale gelmiştir.

Yeni kazaya Korkudili adının verilmesinde de Yavuz Sultan Selim'in ağabeyi Şehzade Korkud'un İstanos nahiyesine bağlı Osman Halifeler köyünde bir süre kaldıktan sonra yakalanmasının hatırası etkili olmuştur. Bu isim daha sonraki dönemlerde Korkuteli şekline dönüşmüştür.

KAYNAKÇA

- Akdağ, M. (1977). *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi*. Cilt 1. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Çaycı, A. (2004). "Korkuteli (İstanos) Tarihi ve Korkuteli Alaaddin Camii Üzerine Bir Araştırma". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 107-128.
- Erten, S. F., (1940a). *Antalya Tarihi*. İstanbul: Fahri Bilge Kütüphanesi.
- Erten, S. F., (1940b). *Antalya Vilayeti Tarihi*. İstanbul: Tan Matbaası.
- Erten, S. F., (1338-1340). *Antalya Livası Tarihi*. İstanbul, Matbaa-i Amire.
- Gönüllü, A. (2009). "Antalya'da İskân Edilen Muhacirler (1878-1923)". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 26, 293-325.
- Güçlü, M. (1997), "Müstakil Teke (Antalya) Sancağı'nın Kurulması ve İdari Düzenlemeye İlişkin Bir Belge". *ADALYA*, II/1997, 289-319.
- Saydam, A. (1999). *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*. Trabzon: Derya Kitabevi Yayınları.
- Şahin, İ. (2006) "Nahiye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 32, 306- 307. Ankara.
- Taşbaş, E. (2014). "19. Yüzyıl Sonlarında Antalya'da Göçmen İskânı (1864-1900)". *1864 Kafkas Tehciri Kafkasya'da Rus Kolonizasyonu, Savaş ve Sürgün*. Balkar-Ircıca, 347-369.
- <http://www.korkuteli.bel.tr/v1/sayfa-31-Tarihce> (Erişim tarihi 15.5.2014)

BOA Arşiv Belgeleri

- BEO. 2388-179071
- DH. MKT.130-26;
- DH. MKT. 2063-69
- DH. TMİKS. 41-45; DH. MKT.130-26
- DH. TMİKS. 55-21
- DH. MKT. 950-18
- DH. İ.-UM. E-107/2
- DUİT. 57-40
- DH. İ.-UM. E-88/15
- DH. UMUM. 61-32
- DH. İ.-UM. E-88/15
- DH. İ.-UM. E-88/15
- DH. MUİ. 67-21
- DH. MKT. 950-18
- İ.MMS. 183/ 1332-C-20
- MV. 235-5